

Datum: 01.09.2016.

Broj predmeta: Ž-BL-02-732/15

Broj preporuke: P-156/16

PREPORUKA OMBUDSMENA BOSNE I HERCEGOVINE
Prilagođenost informativnih programa osobama oštećenog sluha

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su, u skladu s odredbom člana 2 stav 3 Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹, s ciljem unapređenja prava osoba sa invaliditetom predviđenih Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom² odlučili da sprovedu istragu da li RTV servisi u Bosna i Hercegovina imaju informativne programe prilagođene gluhim i nagluhim osobama.

UN Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, propisuje obavezu države da priznaju osobe sa invaliditetom jednake i ravnopravne sa svim ljudima. Ombudsmeni su mišljenja da upravo mediji imaju veliku ulogu u ostvarivanju prava osoba sa invaliditetom, na način da adekvatno predstave osobe sa invaliditetom ali i da pod jednakim uslovima pruže informacije o svakodnevim dešavanjima.

Iako je fokus istrage, u skladu sa Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine³ bio na javnim emiterima, u cilju potpune slike o ovom problemu, upućen je akt RTV servisima koji, ne samo da su obuhvaćeni Zakonom o javnom radiotelevizijskom sistemu Bosne i Hercegovine nego su organizovani kao javna preduzeća i u skladu sa važećim zakonima obavljaju djelatnost od opšteg interesa i gdje jedinice lokalne samouprave imaju udio u vlasništvu, te koje u svom nazivu sadrže ime mjesta/grada u Bosni i Hercegovini.

PRIKAZ DOSTAVLJENIH IZJAŠNJENJA:

Radio- televizija Bosne i Hercegovine,⁴

„...svake subote u 11,00 sati u sklopu Informativnog programa BHT1 emituje kolažnu emisiju Govor tišine, namjenjenu osobama oštećenog sluha, koje u međusobnoj ili komunikaciji s okolinom koriste znakovni jezik. Emisija se snima uz obavezno prisustvo tumača znakovnog jezika. Emisija traje 55,00 minuta...”

Emisija sadrži izbor iz ranije emitovanih dnevnih informativnih emisija, odnosno pregled najvažnijih reportažnih izvaja i tematskih priloga.

¹ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 32/2000, 19/2002, 34/2005 i 32/2006.

² Ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH je 30.07.2009. godine u Njujorku potpisao Konvenciju UN o pravima osoba sa invaliditetom i Opcioni protokol, a Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH na 65. sjednici, održanoj 7.12.2009. godine, dao je saglasnost na ratifikaciju Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom i Opcionog protokola.

³ Član 2. Stav 1. „Institucija će razmatrati predmete koji se odnose na slabo funkcionisanje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjene od bilo kojeg organa vlasti“

Član 1. Stav 2. d) „organ vlasti“ ukazuje na sve institucije, organe, ustanove i odjele predmetne vlasti, kao i na privatne ustanove koje vrše javne funkcije“

⁴ akt broj 101-2363/15 od 30.12.2015. godine

Radio- televizija Republike Srpske⁵

„...svake sedmice, nedeljom, emituje polučasovna emisija „Pregled nadjelje za osobe sa oštećenim sluhom. Riječ je o pregledu najvažnijih događaja u toj sedmici, sa tumačem gestovnog jezika“

Jednom sedmično srijedom, emisija „U Fokusu“ u trajanju od 50 minuta, emituje se uz učešće tumača gestovnog jezika. Takođe je navedeno da „u svim informativnim emisijama, RTRS ima ispisane najvažnije vijesti u dnu ekrana (kajron), a na svaki puni sat emituju se vijesti u krolu, odnosno pisane vijesti, koje se emituju na dnu ekrana, a koja mogu da prate i lica sa oštećenim sluhom“.

Radio televizija Federacije Bosne i Hercegovine⁶

„...nažalost, RTVFBiH nema emisiju- informativne programe prilagođene gluhim i nagluhim osobama“.

U izjašnjenju navode se razlozi zbog trenutnog programskog sadržaja koji su i procesno pravne i materijalne prirode, i spremnost da u što skorijem vremenskom periodu, sa stvaranjem boljih pretpostavki za realizaciju ovakvih programa, počne njihova realizacija.

J.P. Televizija Kantona Sarajevo d.o.o. (TVSA)⁷

„... svakodnevno se emituje emisija Vijesti u 16, u kojoj imaju tumača na znakovnom jeziku a u saradnji sa Udruženjem gluhih i nagluhin osoba kantona Sarajavo namjeravaju povećati broj emisija“.

JP RTV Zenica d.o.o. Zenica⁸

„...trenutno nema informativni program prilagođen gluhim i nagluhim osobama.

RTV Zenica u namjeri da ponovo pokrene emisije (ukinute zbog nemogućnosti plaćanja naknade tumaču znakovnog jezika) za pomoć obraćala nadležnom kantonalnom ministarstvu, samostalno i u saradnji sa Udruženjem gluhih i nagluhih osoba, ali je podrška, bez obzira na skromnost, čak simboličnost zahtjeva, ipak izostala“.

Radio televizija Vogošća d.o.o. Vogošća⁹

„nema informativnog programa prilagođenog gluhim i nagluhim osobama“.

Hrvatska radiotelevizija Kiseljak¹⁰

„...zbog organizacionih razloga tj. broja zaposlenih trenutno nije moguće prilagođavanje informativnog programa gluhim i nagluhim osobama..“.

„Takođe, vrata naše kuće otvorena su i na zapošljavanje osoba sa invaliditetom, s obzirom na širok spektar poslova koji su adekvatni ovoj kategoriji“

RTM Mostar (RTM-TV1 d.o.o.)¹¹

„...nema informativne programe prilagođene gluhim i nagluhim osobama“.

Radio Televizija Unsko- sarskog kantona d.o.o. Bihać¹²

„...nema dovoljno razvijenu infrastrukturu koja bi mogla odgovoriti vrlo zahtjevnom zadatku, prilagođevanju radio, odnosno tv programa gluhim i nagluhim“.

⁵ akt od 21.12.2015. godine

⁶ akt broj 4110-01/101 od 10.02.2016. godine

⁷ akt broj 01-1932/15 od 17.12.2015. godine

⁸ akt broj: 785/15 od 18.12.2015. godine

⁹ akt broj 06-1-521/15 od 23.12.2015. godine

¹⁰ akt od 25.12.2016. godine

¹¹ akt od 23.12.2015. godine

¹² akt broj 734-04/15 od 25.12.2015. godine

Navodi se i namjera da se uz pomoć Saveza gluhih i nagluhih osoba USK-a zatraži pomoć u cilju produkcije sedmične emisije u kojoj bi sačinili retrospektivu sedmičnih događaja koja bi bila prilagođena gluhim i nagluhim osobama.

JP radio- televizija Tuzlanskog kantona¹³,

„...iz razloga materijalne prirode te nemogućnosti Udruženja koja okupljaju gluhe i nagluhe osobe da osigura adekvatne osobe za nastavak tog projekta, bili smo privremeno prinuđeni suspendovati takav program s obzirom da samostalno kadrovski nismo bili osposobljeni na primjeren način realizovati taj program.

U toku pripreme da u saradnji da Udruženjem građana oštećenog sluha i njihovu stručnu kadrovsku pomoć počnemo ponovnu redovnu realizaciju informativne emisija prilagođenih gluhim i nagluhim osobama koja bi na sedmičnom nivou bila prilagođena osobama oštećenog sluha. U skladu sa rezultatima tog projekta te ukupnim kadrovsko materijalnim mogućnostima, dogovorili smo povećanje programskih sadržaja RTV TK, prilagođenih gluhim i nagluhim osobama.“

MIŠLJENJE OMBUDSMENA BOSNE I HERCEGOVINE

Značaj i uloga medija u radu Ombudsmena je velika o čemu govori i činjenica da je izvjestan broj predmeta u Instituciji ombudsmena otvoren na osnovu medijskih natpisa.

Mediji imaju izvjesnu ulogu ali i odgovornost objektivnog izvještavanja. Upravo postupak pred institucijom Ombudsmena ima za cilj podizanje svijesti o potrebi prilagođavanja TV sadržaja osobama sa invaliditetom. Dostavljena izjašnjenja pokazuju da su osobe oštećenog sluha uskraćana za dostupnost informacijama uglavnom zbog nedostatka novčanih sredstava. Nažalost, žalbe pred institucijom Ombudsmena pokazuju da se usled nedostatka novčanih sredstava bitno ograničavaju prava osoba sa invaliditetom na jednaku mogućnost samostalnog življenja, i da se na sve potrebe osoba sa invaliditetom „posmatra” kao posebne za koje su neophodna veća novčana izdvajanja.

Svakako, iz dostavljenih izjašnjenja proizlazi pozitivan pristup ovoj problematici i želja i volja da se informativni programi prilagode osobama oštećenog sluha, ili sopstvenim sredstvima ili kroz saradnju sa udruženjima.

Na probleme s kojima se susreće ova populacija ukazala je i Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine (RAK), koja je donijela Preporuke nakon održavanja niza savjetodavnih sastanaka na temu „Pristupačnost informacijsko komunikacijskih tehnologija i RTV sadržaja namijenjenog osobama sa invaliditetom i specifičnim potrebama“¹⁴.

Institucija ombudsmena ima formiran Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom koji, između ostalog, prati usklađenost zakona i drugih propisa u Bosni i Hercegovini, koji se odnose na zaštitu prava i interesa lica sa invaliditetom, s odredbama Ustava BiH i međunarodnih standarda koji se odnose na zaštitu prava i interesa lica sa invaliditetom i izvještava javnost o povredama prava lica sa invaliditetom. Zbog toga, svako ukazivanje osoba sa invaliditetom na neprimjenjivanje standarda predviđenih UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, predstavlja osnov za reagovanje (u daljem tekstu: Konvencija). Članom 21. Konvencije¹⁵ data je obaveza državi članici da će preduzeti sve mjere da osigura da osobe sa invaliditetom mogu ostvariti svoje pravo na slobodu izražavanja i mišljenja na osnovu jednakosti sa drugima, uključujući slobodu da traže, primaju i prenose informacije i ideje kroz sve oblike komunikacije po njihovom izboru.

¹³ akt broj 139 od 04.02.2016. godine

¹⁴ Preporuke RAK-a od 06.05.2016. godine

-14. Inicirati kampanju podizanja svijesti o pristupačnosti IKT usluga o RTV sadržaja osobama sa invaliditetom. Zagovarati edukaciju svih relevantnih sudionika, a posebno industrije koju Agencija reguliše (pružaoци audiovizuelnih medijskih usluga i telekom operatori) o pristupačnosti usluga koje pružaju osobama sa invaliditetom.

- 15. Imajući u vidu opravdanu potrebu, apelovati na sve pružaoce usluga koje Agencija reguliše, da edukuju zaposlene za komunikaciju sa osobama sa posebnim potrebama (primjera radi, Telekom Srpske organizuje obuke za znakovni jezik zaposlene, a kao rezultat, u 12 poslovnica rade lica koja poznaju znakovni jezik). Isto se može primijeniti i na potrebe slijepih kao i potrebe osoba sa drugim invaliditetom.

¹⁵ Član 21. Sloboda izražavanja i mišljenja i pristup informacijama

Uvažavajući ekonomsku situaciju i organizacionu strukturu na koju su ukazali u svojim izjašnjenjima TV servisi, a u cilju omogućavanja osobama sa invaliditetom prava na pristup blagovremenim i potpunim informacijama, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine u skladu sa članom 32 Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹⁶, daju sledeću:

P R E P O R U K U

- Da u okviru raspoloživih kapaciteta razmotre mogućnost angažovanja tumača znakovnog jezika radi prilagođavanja emisija informativnog karaktera osobama oštećenog sluha
- Da sve informativne emisije imaju ispisane najvažnije vijesti na dnu ekrana
- Da o učinku ove preporuke obavijesti Ombudsmene Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema preporuke.

**Preporuka se dostavlja svim TV servisima koji su bili uključeni u postupak pred Institucijom ombudsmena s obzirom na vrijeme pristiglih izjašnjenja i u cilju podizanja svijesti o pravima osoba sa invaliditetom u skladu sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom*

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine:

mr. sci. Jasminka Džumhur, s.r.

Nives Jukić, s.r.

dr. Ljubinko Mitrović, s.r.

¹⁶ Službeni list Bosne i Hercegovine, broj 32/00, 19/02, 35/04 i 32/06),